

Commentariorvm, Ac Dispvationvm In Primam Partem Sancti Thomæ Tomvs ...

Complectens Quæstiones à XXVII. vsque ad LXIV. & à Quæstione CVI.
vsque ad CXIV.

Vázquez, Gabriel

Antverpiæ, 1620

Cum vnum attributum non sit de conceptu alterius, neque aliquod de
conceptu essentiæ, vnum de alio, aut de essentia non prædicari
formaliter, verior opinio est. c. 2.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-81000](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-81000)

19.
Solutio
quarta
ratio à non-
nullis.

Ad quantum respondent nonnulli, distinctionem personarum maiorem esse distinctione attributorum, ea parte, quia illa est realis, hæc autem rationis; ex alia tamen parte maiorem esse distinctionem attributorum, quam personarum; quia hæc est relatiua, i. la vero absoluta; ens autem absolutum simpliciter præstat relatiua. Sed solutio mihi non placet; nam cum loquimur de distinctione, ut dicatur maior, aut minor, non ad perfectionem eorum, quæ distinguuntur, sed ad modum distinctionis attendendum est; quare si relationes realiter distinguuntur, absoluta vero solum per intellectum, maior simpliciter dicenda est distinctio relationum, quamvis absoluta præstet relatiua. Respondet ergo Durandus, propositionem illam, *Vbi potest esse maius, potest esse minus*, intelligendam esse in ijs, quæ sunt eiusdem rationis, & minus includitur in maiori: quemadmodum si quis potest calefacere, ut octo, poterit etiam, ut quatuor: in ijs vero, quæ sunt diuersæ rationis, non esse veram; nã qui potest ratiocinari, non potest volare. Eandem propositionem eodem modo intelligit idem Durandus in 3. d. 2. q. 1. nu. 10. & Marfil. in 3. q. 3. art. 2. aliquantulum à fine in solutione eiusdem secundæ rationis. Sic ergo etiam diuina essentia est sufficiens fundamentum distinctionis realis personarum, sine ordine ad creaturas, & tamen non est sufficiens, ut per ipsum diuinum intellectum attributa distinguatur, tametsi hæc sit minor distinctio, quia est alterius rationis. Cur autem esse possit realis, non rationis, satis manifestum est.

Vltima
ratio
solutio.

Ad vltimum etiam respondet Durandus, distinctionem personarum non oriri ex distinctione principiorum, nec illam supponere. Quod si principiorum distinctio supponeretur, ut prior, ea deberet esse ex natura rei, ut disputatione 149. cap. 1. probabimus. Ab eodem ergo principio secundum rem, hoc est, intellectu, & voluntate possunt oriri duæ personæ distinctæ realiter, propter oppositionem, quam habent, ut ibidem explicabitur. Quod si necessaria esset distinctio principiorum per rationem ad productionem distinctarum personarum, ea fieri non posset per intellectum clarè videntem Deum, sicuti est, ut ex dictis est manifestum.

DISPUTATIO CXIX.

An attributa diuina mutuo de seipsis, & de essentia prædicari possint.

Opinio Canariensis, cap. 1.

Cum vnum attributum non sit de conceptu alterius, nec aliquid de conceptu essentie, vnum de alio, aut de essentia non prædicari formaliter. *verior opinio est.* cap. 2.

Respondetur argumentis Canariensis, cap. 3.

CAPVT I.

Opinio Canariensis.

1.
Omnia
sententia
Scoti,
explicatur
in quo
sit contrarietas.

Superest, ut in hac disputatione videamus, quomodo attributa de essentia, & inuicem de se ipsis prædicentur, ut hinc plenius intelligamus, qualis distinctio rationis inter ipsa attributa, & essentiam constituenda sit. Mitto autem sententiam Scoti, qui locis citatis supra disputatione 116. cap. 3. cum existimet, attributa inter se, & ab essentia distinguuntur ex natura rei, asserit non

prædicari inuicem, sed in sensu formali propositionem, in qua vnum de alio enunciamus, esse falsam. Nunc autem cum eis solum nobis controuersia est, qui docent attributa Dei sola ratione inter se, & ab essentia distinguuntur; est autem controuersia de attributis non concretis (vt aiunt) significatis, sed abstractis. Nam certum est, concreta de concretis prædicari, ut Deus sapiens est iustus; autem vero abstracta de abstractis, ut sapientia de iustitia dicantur, controuersum est. Canariensis igitur disputat. 2. in hunc articulum dubitatione vltima, cum docuisset attributa inter se, & ab essentia per intellectum distinguuntur; affirmat nihilominus, mutuo de se ipsis prædicari, & de essentia; id autem probat primum testimonio Augusti. 6. de Trinitate cap. 6. vbi ait, *Eadem magnitudo eius est, quæ & sapientia, & eadem bonitas, quæ & sapientia, & magnitudo, & eadem veritas, quæ alia omnia*. Idem etiam docet cap. 1. in fine, & cap. 10. consentit Anselm. in monologio cap. 16. vbi solum nominis differentiam inter attributa, & essentiam admittere videtur: distinctionem vero rationis nullo modo, & ita vult esse aliud planè facit his verbis. *Idem igitur est, quodlibet vnum illorum, quod omnia simul sunt sine singula, ut cum dicitur iustitia, vel essentia, vnum significat, quod alia, vel omnia simul, vel singula*.

Ratione vero confirmat Canariensis, primum. Si aliquid esset in Deo attributum, in quo nec aliud attributum, nec diuina essentia formaliter includeretur, iam esset in Deo aliquid, quod non esset Deus: quocirca Deus esset sapiens sapientia, quæ non esset essentia Dei: omne enim ens, aut est à se, aut ab alio: si à se, est deitas; si ab alio, est creatura. Deinde si essentia diuina in suo conceptu nos includeret formaliter sapientiam, necessaria attributa, non esset infinite perfecta; ergo nec ut diuina essentia posset apprehendi: infinitus enim essentie ita est intrinseca ipsi diuine naturæ, ut sine illa cogitari nequeat; sicut nec Deus sine deitate. Idem de singulis attributis dicendum videtur: nam cum quodlibet sit infinitum, debet in sua ratione formali includere omnem perfectionem, ac proinde omne aliud attributum.

Hinc colligit hic author, essentiam diuinam includi in conceptu cuiusque attributi. Idem de quouis attributo respectu alterius docet, ut vnum in alio includatur, & sit (vt aiunt) transcendens respectu alterius, sicut ens omnibus prædicamentis comparatur. Quare inquit, non posse rectè vnum attributum definiri, nisi cetera omnia in sua definitione includantur. Alij vtuntur exemplo entis, quod transcendit omnia prædicamenta, ut ita ostendant, quomodo essentia in quolibet includatur attributo, & vnum attributum in alio.

CAPVT II.

Cum vnum attributum non sit de conceptu alterius, nec aliquid de conceptu essentie, vnum de alio, aut de essentia non prædicari formaliter. *verior opinio est.*

Opposita sententia mihi probatur, nempe in ratione distinguuntur attributa inter se, & ab essentia, ut vnum non sit de conceptu alterius, aut essentie, nec essentia de conceptu illorum: quare si in propositionibus seruetur sensus formalis, nec vnum de alio, aut de essentia, nec essentia de illis formaliter prædicari: loquimur autem in

opinionē eorum, qui dicunt attributa solum distinguī per intellectum. Hanc sententiam docuit Capreolus in 1. d. 8. q. 4. art. 3. in solutione 1. r. Aureol. contra 1. concl. 1. m. d. et Gregor. in 1. d. 8. q. 2. art. 2. cum doceat, attributa non distinguī ratione, hoc est perfectiones in Deo, quas ipse appellat attributales, et solum distinguat attributa per connotationem; affirmat nihilominus, vnum de alio formaliter non prædicari. Fauet etiam B. Thom.

tolliitur prolixus distinctio rationis, & omnia in
vnum conceptum confundimus, & primum qui-
dem, nec essentia respectu attributorum, nec vnum
attributum respectu alterius se habent, vt commu-
ne aliquid transcendens ad particularia; recipi-
entur enim inter se essentia & singularia attributa,
quomodo ergo vnum aliud potest transcendere,
sicut ens transcendit predicamenta, cum quibus
non conueniunt; tum etiam ens transcendit, non
quidem secundum communem conceptum, sed
secundum plura, & solo nomine commune qui-
desse, vt probabilior opinio fuit, quam disput. 114.
cap. 2. paucis tradidimus; ergo alio modo essentia
includitur in attributis, & attributa in essentia,
quam ens in predicamentis.

Respondens aliqui, includi quidem vnum attributum in alio, & omnia in vno, & in essentia ipsa, & essentiam in attributis, confusè tantum non distinctè, & explicatum. Verum hæc solutio nihil momenti habet; hic enim nō agimus de ipse, vt ex extra nostrum intellectum; hic enim manifestum est esse rem aded simplicem, vt non sit aliud, & aliud vno modo, quare nec aliquid in aliud dicitur includi, sed re ipsa esse vnum quod simplicissimum. Distinguis ergo de essentia diuina, & attributis, vt sunt in nostra cogitatione; an ea sint diuersa, vt vnum in alio non includatur, sed, vt diuersum apprehendatur, & in alio non inclusum. Quod si, quod ad apprehendimus misericordiam Dei, cum ea in nostro conceptu expressum est iustitia, sequitur in nostro conceptu misericordiam non esse iustitiam, licet re ipsa iustitia in misericordia contineatur, vel potius sit eam, quia quod expressè non est in nostra cogitatione, non includitur in re cogitata, prout à nos cogitatur. Adde quod, cum expressè apprehendimus misericordiam, & iustitiam, intellectum & voluntatem, omnino diuersos conceptus illis formatos, quorum vnum nullo modo in aliis est; ita erga differunt ratione, vt in nostro conceptu vnum attributum aliud non comprehendat. Porro vnum attributum aliud, vel absentia non differt penes explicum, & simplicem sicut definitio differt à definito, dicemus

Sed obſervandum eſt primum pro maiori hu-
ius difficultatis explicatione, propoſitiones, in
quibus aut attributum de eſſentia, aut vnum at-
tributum de alio prædicatur, frequenter conce-
dendas eſſe, quia in cõmuni modo loquendi vſur-
pantur in ſenſu, quem logici vocant identico, non
non in formalis, & quia ſere ſemper potiùs enun-
tiare volumus id, quod re ipſa in Deo eſt, ſicut
eſt ſuprà natura, quam quod eſt in noſtra cogi-
tatione. Huiusmodi ſunt propoſitiones de verbo
ſubſtantivo, in quibus vnum attributum dicitur
eſſe aliud. Nihilominus hæ propoſitiones acci-
piuntur interdò in ſenſu formalis, & in eo negari
debet, vt hæc enus probam eſſe. Sed tamen alie
propoſitiones, quæ non poſſunt accipi in illo ſen-
ſu identico, ſed ſemper in formalis, & idè aut ſem-
per negandæ, aut ſemper concedendæ. Huiusmo-
di ſunt de verbo adiectivo, in quibus actus eſſen-
tiales attributorum de attributis prædicantur, aut
notionales de proprietatibus perſonalibus, vt in-
telligit, & voluntas vult, eſſentia com-
municatur, relatio nõ communicatur; in his ergo
non licet attributa inuicem prædicare, hoc eſt, a-
tributum prædicant
poſſunt in-
ter ſe, in
ſenſu iden-
tico, in for-
malis v. g.
non item.

8.

Ratio quæ
a-
randam.

F

Quam

6.
Tertia ra-
tio labefa-
ctat, ea quæ
adversarij
supponunt.

Illorum
solucio.

Refellitur.

tributa
ediciari
Sunt in-
se, in
su id n-
o, in for-
li v. o
item.

8.

Ratio quorundam.

Etuna

quæ infra referemus. Probatur autem primo ratione: si in fensu formali vnum attributum de essentia, vel vnum de alio prædicaretur, quilibet etiam actus attributorum, de quouis attributo in fensu formali posset prædicari: diceremus ergo, intellectus vult, voluntas intelligit, iustitia misereatur, & misericordia punit, Deus in quantum est, operatur; quod hoc syllogismo manifestè ostenditur. Intellectus diuinus intelligit, intellectus diuinus est voluntas, ergo voluntas intelligit. Similiter, iustitia punit, iustitia est misericordia, ergo misericordia punit: velle Dei esse est esse, sed Deus in quantum vult, & operatur, ergo in quantum est, operatur: ut in alijs eodem modo; at hoc est absurdum, ergo vnum attributum de alio, aut de essentia, vel contra, non potest prædicari formaliter. Qua de causa S. Thom. infra quæst. 32, art. 2, ad 2. merito negat hanc propositionem, *Pateritas generat* (tametsi paternitas idem sit ex natura rei, quod ætate) propter diuersum modum significandi. Diuersus autem modus significandi nequit intelligi, nisi ubi est diuersus conceptus rei significatæ: nam significatio ex conceptu, quem generat, metienda est: idem ergo est negare hanc propositionem propter diuersum modum significandi, atque negare propter diuersos conceptus, & distinctionem rationis. Erant 3. eiusdem quæst. ad 3, dicuntur notiones eiusdem personæ, quæ sunt idem realiter, & ex natura rei omnino ante intellectum, mutuo de se ipsis non prædicari propter diuersum modum significandi, quia significantur, vt diuersæ rationes, & perfectiones eiusdem personæ, vt paternitas, & spiratio; eadem autem ratione diuersa attributa significantur, vt distinctæ rationes, & perfectiones eiusdem essentie; ergo nec mutuo de se ipsis poterunt prædicari. Idem dicendum est de essentia, & attributis: quia significantur, vt diuersæ rationis.

Secundo probatur; quia voces proximè significantes res, vt sunt in nostro conceptu, hoc est, vt nobis concipiuntur, sic ergo, quia eadem res existat sua in diuina, in nostro conceptu distincta est, & variè concipitur, diuersis modis significatur; vnus autem conceptus non est alius, ergo nec vna ipsa vnus de alio prædicari potest.

Tertio ipse Canonicus dicit, hanc propositionem
intellekti non posse, *diuini intellectus in quan-*
tum intellectus est voluntas, quia particula, *in quantum*,
denotat rationem formalem, & non est verum,
rationalem formalem intellectus diuini esse rationem
formalem voluntatis, ergo fine particula,
in quantum, sine qua propositio accipi potest in
sensu formali neganda est; nam si sensus sit, attributa
insapientia natura omnino idem esse inter se, &
cum essentia, nullo modo neganda est, vt contra
Secutum manet probatum.

Quarto denique, si essentia transcendit omnia attributa, & quod quodlibet attributum cætera;
Vazquez in 1. partem Tom. II.

Vazquez in 1. partem Tom. II.

Cur attri-
buita inter
se formaliter
non prædicantur,
reijciuntur.

actum vnius alteri tribuere: sed de his iterum disputat. 135. cap. 3. & q. 39. art. 5. ubi etiam videbimus, an vna proprietas, vel notio de alia prædicetur, vt paternitas de spiratione.

Deinde notandum est, causam, ob quam vnum attributum formaliter de alio non prædicatur, cum solum differant per intellectum, non esse, quia differant ratione (vt aiunt) ratiocinata, quæ dicitur habere fundamentum in re, & non in solo nostro modo concipiendi: iam enim supra disputatione 117. cap. 3. ostendimus, omnem distinctionem habere aliquod fundamentum, non in re, quæ distinguitur, in hac enim nullum habet fundamentum; sed in alijs, instar quorum fit distinctio, & in nostro modo intelligendi: quare diximus, non esse duplicem distinctionem rationis modo prædicto: est nihilominus duplex modus distinguendi vnum ab alio; aut enim duo distinguuntur à nobis, vt duæ formæ diuersæ, sicut attributa, & sic vnum de alio non prædicatur: aut vnum intelligimus per modum formæ alterius, vel per modum partis, & sic prædicatur, vt animal dicitur de homine, & rationale, vt forma eius: sed vtrum abstracta de concretis prædicentur, an non, dicemus disputat. 121. cap. 5.

CAPVT III.

Respondetur argumentis Canariensis.

9.
Solutio
prioris
rationis
Canariensis.

EX dictis facile colligitur solutio rationis prioris sententia. Ad priorem respondeo, ita nostro conceptu distingui sapientiam ab essentia Dei, & substantia eius, vt nostro more intelligendi non apprehendatur, vt deitas, sed, vt aliquid deitatis; ob id tamen non apprehenditur, vt creatura, & vt ab alio, neque, vt à se: quia intellectus solum considerat vnum non considerando aliud; hoc est rationem sapientia, verbi causa, siue illa sit à se, siue ab alio, & quamuis illam consideret, vt aliquid Dei, & affectionem illius, non affirmat, ita esse suapte natura. Hac de causa dicunt Philosophi, *Abstractum non est mendacium*, hoc est, considerantes vnum sine alio, nempe non considerato alio, cum quo reuera est, non dicunt falsum, quia non affirmant ita esse re ipsa abstractum, quod consideratione abstractum est. Sapientia ergo suapte natura est deitas, sed concipitur à nobis, vt affectio, & vt aliquid deitatis, quod re ipsa est à se, quamuis dum consideratur, vt aliquid Dei, nec apprehenditur, vt ens ab alio, quia nihil tale de illa cogitamus, & quamuis cum distinguimus attributa ab essentia, negamus in propositione secundum sensum formalem vnum de alio, & dicamus, essentia non est sapientia, & contra: nunquam tamen asserimus, sapientiam esse ab alio, aut esse creaturam, ad hoc enim necessarium esset, ipsam reuera ab alio esse, vt eodem modo de relatione dicemus infra disputat. 121. cap. 1. ad ad secundum argumentum.

10.

At dicit aliquis, sicut esse per se, & esse in alio sunt rationes transcendentes, quarum aliqua in quouis ente includitur, ita etiam esse à se, & esse ab alio debent esse rationes transcendentes, ac proinde cuius attributo altera illarum conuenire debet.

Respondeo inter esse à se, & esse ab alio, licet in re non possit esse medium, & ita in re sint transcendentia, tamen in consideratione nostra potest

esse medium, & ita non sunt rationes transcendentes in consideratione nostra, sed res aliquæ concipi potest nec sub vna, nec sub alia ratione. Nam ipsa essentia diuina concipitur, vt essentia, quam intelligatur infinita, infinitas enim attributum est in eo formaliter positum, vt res non sit ab alio, sed à se: essentia autem Dei intelligi potest, non intellectus expressè attributis. Et de attributo infinitatis id probatur, quia, vt res concipiamur infinita in genere entis, debet concipi expressè, vt non ab alio, inter hoc autem, quod est concipere rem, vt non ab alio, & concipere, vt ab alio, est medium, nempe concipere sub alia ratione, & prædicato, nam inter contradictoria ex parte rei conceptæ medium esse potest in cogitatione, licet non in re, verbi causa inter esse album, & non esse album non est medium, at inter hoc, quod est cogitare aliquid, vt album, & cogitare, vt non album, medium est, quia cogitari potest illud sub alijs prædicatis, nulla de albedine mentione facta, nec affirmatiue, neque negatiue.

Similiter dicere possumus esse per se, & in alio, esse rationes transcendentes, non in cogitatione ipsa, sed in re, sicut bonum & verum, neque enim de ratione transcendens est, vt etiam cogitatione sit transcendens: quæuis enim res considerari potest absque eo, quod sit vera, aut bona, cum tamen hæ rationes transcendentes sint, similiter considerari potest absque eo, quod consideretur, vt per se, aut, vt in alio, dicitur autem transcendens, non, quia consideratio nostra semper apprehendatur sub illa ratione; sed, quia de illa affirmare potest rationem. Atque ita contingit in attributis: nam licet consideratione nostra non apprehendantur, vt à se, aut, vt ab alio, dicimus tamen ipsa esse à se, & non ab alio.

Ad aliam rationem dicendum est, essentiam, quatenus consideratur, vt substantia Dei, & fundamentum attributorum, non includere in nostro conceptu attributa: nihilominus esse infinitam, etiam sub hac consideratione, & perfectam in genere substantia, infinitas enim substantialis non est habere omnem perfectionem attributorum, vt probauimus supra disputat. 25. cap. 1. sed non habere causam sui esse, essentia autem etiam sine sapientia est hoc modo infinita, est etiam perfecta in genere substantia, & esse; licet nondum sit in genere operandi, & aliorum attributorum, & quia nos pro capto nostro concipimus Deum pauperem, mirum non est, si in priori conceptu intelligamus perfectum, quoad esse substantia, deinde quoad operationes & earum facultates, quia non nisi per partes ipsum mente cogitare possumus. Et quamuis Scholastici Doctores varie explicent rationem infinitatis substantia Dei, vt in ea disputatione retulimus, nullus tamen, nisi recentiores aliqui Theologiae professores, infinitatem Dei eo modo explicauit, vt sit infinitus, quia habet infinitas, aut omnes perfectiones attributorum. Eodem modo de attributis dicimus, vnum quodque apprehendi à nobis perfectum, & infinitum non in genere substantia, sed in genere operandi, quia in infinitate, prout singulis conueniunt attributis, quæ in infinitate, prout singulis conueniunt attributis, diximus disputat. 103. cap. 1. Quare non est necesse, vt attributum sit infinitum in suo genere, continere in se omnia attributa, imò inde non posse illi prouenire infinitatem, etiam omnia attributa contineret, colligitur ex dictis in disputa.